

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Виктор Иванов Йоцов, доцент в катедра „Финанси“ на УНСС

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; проф. направление: 3.8 Икономика (Статистика, иконометрия и икономическо моделиране – на български и английски език)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 30 от 15.04.2022 г. и в интернет-страница на СУ "Св. Климент Охридски" за нуждите на Стопанския факултет, като единствен кандидат участва д-р Андрей Андреев Василев.

1 Информация за конкурса

Със заповед № РД -38-277 от 06.06.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски" съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“. За участие в обявения конкурс е подал документи д-р Андрей Андреев Василев. Представеният от д-р Василев комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ и включва следните документи:

- Автобиография
- Диплома за висше образование и приложение към нея
- Диплома за образователна и научна степен „доктор”
- Удостоверение за трудов стаж по специалността
- Документи доказващи изпълнението на изискванията по чл. 105, ал. 1, т. 2 (служебни бележки и удостоверения от работодател, ръководител на проект, финансираща организация или възложител на проект, референции и отзиви, награди и други подходящи доказателства)
- Медицинско свидетелство, удостоверяващо психичното и физическото му здраве
- Свидетелство за съдимост, удостоверяващо липсата на наложено наказание „лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност”
- Други документи съобразно допълнителните изисквания на ФИСН.

№	Вид на научните публикации	Самостоятелна		В съавторство		Общо	
		броя	стр.	броя	стр.	броя	стр.
1	Монографии	1	146	4	394*	5	540
2	Студии			6	273	6	273
3	Научни статии			9	101	9	101
5	Научни доклади	2	11	7	59	9	70
6	Учебници и учебни помагала			2	262	2	262
7	Изследователски проекти			3	**	7	**
	Общо	3	157	31	1089	34	1246

* страниците са съгласно разделителните протоколи

** няма протокол за индивидуалното участие на кандидата

Кандидатът д-р Андрей Василев е приложил за рецензиране общо 34 научни труда, от които: пет монографии (една от които самостоятелна); шест студии; девет статии; девет научни доклада (два от които самостоятелно); един учебник и едно учебно пособие, както и участие в различни изследователски проекта. Текстовете на всички публикации са представени в електронен формат. Преобладаващата част от публикациите са на английски език.

Видно от приложената таблица е, че кандидатът има сериозен брой значими научни публикации с ясно изразен собствен принос. Няма данни за плагиатство и неправомерно използване на чужди трудове и идеи.

2 Кратки биографични данни за кандидата

Андрей Василев има бакалавърска степен по международни икономически отношения от УНСС и магистърска степен по приложна математика (специализация по приложна статистика) от Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Притежава ОНС „доктор“ от Стопанския факултет на СУ. Темата на докторската дисертация е „Математически модели на икономически явления в пространството“, защитена през 2008 г.

Д-р Василев има натрупан богат опит в областта на икономическите изследвания придобит в различни финансови и академични институции. Бил е на позицията „Началник отдел“ в БНБ и в Агенцията за икономически анализи и прогнози. Дългогодишен хоноруван преподавател към ФМИ и Стопанския факултет на СУ. Има участие като ключов експерт и експерт в редица национални и международни проекти. Член на Българска макроикономическа асоциация от 2015 г.

3 Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Представената от кандидата справка показва, че всички минимални национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ са изпълнени, като по някои групи изпълнението многократно надхвърля изискванията.

4 Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1 Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата

Кандидатът има осигурена преподавателска натовареност в Стопанския факултет и ФМИ към СУ „Св. Климент Охридски“, където води дисциплините "Иконометрия", "Макроикономика I", "Макроикономика II", "Статистически и математически методи", "Приложно икономическо моделиране с Python", "Приложна иконометрия II", "Макроикономическо моделиране" и "Микроикономическо моделиране". Във връзка с провеждането на учебната дейност кандидатът е разработил сайтове с учебни материали по водените от него дисциплини, както и спомагателни софтуерни инструменти в помощ на студентите. Разработените материали са на високо научно ниво и убедително демонстрират

разнообразните и дълбоки познания на д-р Василев в областта на макроикономическия анализ и количествените методи в икономиката.

4.2 Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

За разлика от посочената по-горе справка за научните публикации на д-р Василев, в която водещ критерий е вида на научното изследване, в тази част на рецензията е използван друг критерий – къде е публикувано изследването. Предвид големият брой на представените за рецензиране материали (34 публикации), по-детайлно ще бъдат разглеждани само по-значимите (*според рецензента*) изследвания.

4.2.1 Хабилитационен труд и монографии

В представения за рецензиране хабилитационен труд, представляващ самостоятелно монографично изследване, (*Стратегически модели на търговия в условия на протекционизъм*) се засягат въпроси от областта на моделирането на външната търговия при наличието на стратегически взаимоотношения. Разглеждат се ситуации, при които на някои от пазарите търговията се провежда в условия на различни форми на протекционизъм. Представени са анализи на динамиката на цените за такива модели и различни формулировки, обобщаващи предложените постановки. Изследването е предназначено основно за професионалисти, занимаващи се с въпроси от теорията на търговските взаимоотношения и икономическото моделиране. Особено впечатление прави глава втора, където е представен модел с пълна защита на местния потребител, при който търговията се осъществява в условия на теоретико-игрово взаимодействие. Динамиката е въведена с помощта екзогенно правило за изменение на цените, което може да бъде записано в дискретно или непрекъснато време. Показани са резултати за съществуването и структурата на равновесията по Наш и за типовете динамика на цените, които се получават при различни параметризации на модела. По-нататък в изследването се разглежда и вариант на модела при който местният потребител има частична защита, изразяваща се във възможността приоритетно да закупи само определена част от наличното количество стока.

Кандидатът е представил и други монографични изследвания (различни от хабилитационния труд), в които е участвал в рамките на научни колективи при разработването на *средносрочни и дългосрочни прогнози за развитието на пазара на труда и потребностите от знания и умения в България*. Отправна точка в тези монографични изследвания е прегледът на съществуващите водещи практики при моделиране и прогнозиране развитието на пазара на труда. Направен е също така преглед на наличните данни за търсенето и предлагането на труд. Важен елемент от изследванията е направеното описание на теоретичната рамка на двата основни блока на модела за средносрочно и дългосрочно прогнозиране, както и на включените модули в модела. Аргументиран е изборът на основни постановки в модела и е направена обосновка и представяне на софтуерната реализация на основните два блока в модела и отделните модули. Описана е методологията на модела и начина на неговото прилагане, включително е направено описание на

уравненията и параметрите, съдържащи се в емпиричния модел и описание на използваните статистически данни.

4.2.2 Учебник

Кандидатът е разработил (в съавторство) учебник „*Увод в макроикономиката*“ за нуждите на студентите изучаващи съответната дисциплина. В сравнение с типичния уводен учебник, в този е отделено по-голямо внимание на макроикономическите данни и начините за тяхното съставяне и интерпретиране. Структурата на учебника отразява авторските виждания по различни проблеми на макроикономическата теория и практика и условно е разделен на три части. *Първата част* е уводна и представя основни понятия от макроикономиката и начините за измерване на макроикономическите величини, без да се предлагат теоретични конструкции, които да ги обвързват. *Втората част* е посветена на изложението на теоретични конструкции, свързани с развитието на икономиката в краткосрочен хоризонт. Изложението е ориентирано към формално, но достъпно представяне на икономическите механизми, действащи в краткосрочен план, с акцент върху ролята на икономическата, в частност паричната, политика за противодействие на различни шокове. В *третата част* се изследва поведението на икономиката в дългосрочен хоризонт. Разглеждат се въпроси от теорията на икономическия растеж. Избрани са широко застъпените в литературата модели на Солоу–Суон и на Рамзи, за които са представени варианти в дискретно и в непрекъснато време.

4.2.3 Публикации в реферирани и индексирани научни издания

- Стабилизираща роля на фискалните правила в режим на паричен съвет (*Jordanov, Jordan V., Andrey A. Vassilev (2012) The stabilizing role of fiscal policy rules under the Bulgarian currency board arrangement, Comptes rendus de l'Acad bul. Sci., 65(11), 1499-1506*)

Авторите разработват динамичен модел на общото равновесие за малка отворена икономика в режим на паричен съвет, като е отчетена спецификата на българската икономика. С помощта на числени симулации е изследван потенциалът за стабилизиране на икономиката чрез провеждане на фискална политика, основана на фискални правила.

- Обобщен модел на малка отворена икономика за многорегионална среда: определяне на вътрешното производство (*Jordanov, Jordan V., Andrey A. Vassilev (2014) Extending a small open economy model to a multi-regional setting: domestic output determination, Comptes rendus de l'Acad bul. Sci., 67(12), 1621-1628.*)

Представени са резултати от модификация на модела на малка отворена икономика на Гали и Моначели, които го обобщават за случая на няколко региона (парични съюзи). Резултатите предлагат обобщено представяне на вътрешното производство като функция от вътрешните и чуждестранните цени и обменни курсове, като се използва алтернативна индексна форма, която в явен вид осигурява съгласуваност на размерностите на различните стоки.

- Стратегическа търговия между два региона с частична защита на местните потребители – обща формулировка и равновесие по Наш (*Jordanov, Jordan, Andrey Vassilev (2018) A Computational Approach to Teaching the ISLM Model, International Conference on High Technology for Sustainable Development (HiTech), DOI: <https://doi.org/10.1109/HiTech.2018.8566441>*)

В това изследване авторите дефинират модел на търговски отношения между два региона за случая, когато търговските субекти (потребители) се конкурират за стока с ограничено предлагане и има елемент на стратегическа взаимозависимост в търговията. Освен това местните потребители се ползват с частична защита под формата на гарантиран достъп до част от местно наличното количество стока. Моделът е формулиран за общия асиметричен случай, при който двата региона се различават по параметри като доход, размер на предлагането на местния пазар, степен на защита и транспортни разходи. За този общ модел е установено съществуването на равновесия по Наш, като те са получени като функция от параметрите на модела, създавайки типология на равновесията.

4.2.4 Публикации в нереферирани издания с научно рецензиране

- Динамика на цените в модел на стратегическо взаимодействие между два региона (*Jordanov, Jordan V., Stoyan V. Stoyanov, Andrey A. Vassilev (2004) Price dynamics in a two region model with strategic interaction, Proceedings of the Spring Conference of the Union of Bulgarian Mathematicians, 144-149*)

Статията разработва стратегически модел на търговията между два региона, в които в зависимост от отношението между производство, транспортни разходи и финансови ресурси се изследва процесът на изменение на цените при сходимостта им към равновесие. Изведени са условия за връзките между производството и финансовите ресурси, при които се получават различни видове равновесия по Наш. Също така са изведени траекториите за цените, получени в процеса на достигане на равновесие.

- Стратегически модел на търговия между два региона с динамика на цените в непрекъснато време (*Vassilev, Andrey A., Jordan V. Jordanov, Stoyan V. Stoyanov (2005) A strategic model of trade between two regions with continuous-time price dynamics, Comptes rendus de l'Acad bul. Sci. , 58(4), 361-366*)

В изследването се анализира модел на търговия между два региона, включващ теоретико-игрови взаимодействия между представителните потребители от съответните региони. На основата на изведени в явен вид равновесия по Наш за модела се изучава динамиката на цените в непрекъснато време. Получени са равновесните точки на динамичната система и се илюстрира графично поведението на цените.

- Стратегическа търговия с частична защита на местните потребители (*Jordanov, Jordan V., Andrey A. Vassilev (2017) Strategic trade with partial local consumer*

protection, Proceedings of the 46th Spring Conference of the Union of Bulgarian Mathematicians, 181-186)

Същността на това изследване е разработване на стратегически модел на търговските отношения между две страни. Местните потребители имат преференциален достъп до част от наличното количество от търгуваната стока на вътрешния пазар. В зависимост от резултата от търговията цените се променят, така че да коригират несъответствията между търсене и предлагане. С помощта на числени симулации, реализирани на Python/Jupyter Notebook, се показва, че моделът е в състояние да генерира разнообразни форми на динамика на цените, включително изродени състояния (с нулеви цени) и различни циклични режими.

4.2.5 Студии, публикувани в нереферирани издания с научно рецензиране

- Определяне на равновесния валутен курс за случая на България (*Barber, Catherine, Andrey Vassilev (2003) Equilibrium Exchange Rate Determination for the Case of Bulgaria, AEA Discussion Paper Series, Sofia*)

Това изследване разглежда въпроса за определянето на равновесния валутен курс в случая на България. Разработен е прост динамичен модел за изчисляване на равновесната траектория на номиналния валутен курс за определен времеви хоризонт. Имайки предвид спецификата на България като страна с паричен съвет, валутният курс лев-евро (BGN-EUR) е моделиран при условието, че валутният курс щатски долар-евро (USD-EUR) е зададен. В предложената формулировка търговските партньори на страната са разделени на две групи: търгуващи в щатски долари и търгуващи в евро, като последните се считат за еквивалентни на Европейския съюз (ЕС), а за първите се приема, че включват търговските партньори на България извън ЕС. Възприетата концепция за равновесие изисква текущата сметка на платежния баланс да се доближи до нула с течение на времето, като в същото време се постига известна степен на ценово сближаване с ЕС. При тези изисквания, наложени екзогенно, траекторията на валутния курс лев-евро е изчислена по начин, удовлетворяващ модела.

- Модел на малка отворена икономика с паричен съвет – случаят на България (*Jordanov, Jordan V., Andrey A. Vassilev (2008) A small open economy model with a currency board feature – the case of Bulgaria, Bulgarian National Bank Discussion Paper DP/63/2008*)

Изследването на практика представя един първоначален вариант на динамичен стохастичен модел на общото равновесие за малка отворена икономика, функционираща в условията на паричен съвет. Използваната спецификация и калибриране на модела са съобразени със случая на българската икономика. Коментирани са решението на модела, описани са резултатите от няколко симулационни сценария и са идентифицирани насоки за разширяване и подобряване на модела.

- Многоагентни системи и приложенията им в макроикономическото и финансовото моделиране (*Василев, Андрей, Георги Деянов, Свилен Пачеджиев (2013), Дискуссионни материали на БНБ DP/92/2013*)

В изследването са представени методологията и принципите за разработване на многоагентни системи – компютърни модели на взаимодействия между множество автономни субекти – с акцент върху използването им в икономиката и финансите. Описани са характеристиките на многоагентните системи, които ги правят особено подходящи за моделиране на ситуации с хетерогенни типове агенти и нестандартни микроикономически характеристики на участниците и взаимодействията между тях. Разгледани са необходимите условия за успешно използване на модели, базирани на многоагентни системи, и са дискутирани основните недостатъци на многоагентните системи. Направен е преглед на избрани приложения на многоагентните системи в макроикономиката и финансите с оглед на възможностите за използване на резултатите им при формулирането и провеждането на макроикономическа политика. Разгледани са и някои технически аспекти на разработването на многоагентни системи, като възможни софтуерни платформи за реализацията им и необходимата квалификация на екипа специалисти, разработващ многоагентна система.

- Връзка между инфлация, потенциално производство и структурна безработица в България (*Kasabov, Daniel, Petra Kotseva, Andrey Vassilev, Mihail Yanchev (2017) Relationship between inflation, potential output and structural unemployment in Bulgaria, Bulgarian National Bank Discussion Paper DP/104/2017*)

В изследването се оценява зависимост от типа на кривата на Филипс за българската икономика във формулировка, която взема предвид едновременното взаимодействие между инфлация, производство и безработица. Използвайки модел с представяне във фазово пространство, оценен с бейсови методи с тримесечни данни от 1999 до 2015 г., авторите оценяват цикличното развитие на безработицата и производството и идентифицираме основните фактори за инфлацията през периода. В сравнение с други методи като подходи за едномерно филтриране или производствена функция, тази методология позволява комбинирането на информация от различни времеви редове и допуска структурна интерпретация на резултатите от гледна точка на основните шокове.

5 Оценка на научните и научно-приложни приноси

След запознаване с научната продукция на кандидата могат да се констатират следните научни и научно-приложни приноси:

5.1 По отношение на хабилитационния труд:

Хабилитационният труд предлага подробна и добре систематизирана класификация на моделите с пълна и частична защита на местните потребители, като по този начин изгражда унифицирана рамка за анализа на поставените въпроси за търговски отношения със стратегически елемент. Изследването предлага също така и непубликувани

обобщения на разгледаните задачи, като добавяне на стохастичен елемент, въвеждане на повече от два региона в търговията, както и различни варианти за описание на икономиката от страната на предлагането, които позволяват динамиката на цените да бъде изведена от микроикономически основи.

5.2 По отношение на студиите, статиите и докладите

Представените за рецензиране материали показват целенасочена и системна работа на кандидата в няколко направления, покриващи изцяло тематиката на конкурса и конкретните нужди на Стопанския факултет. Относително дългия период през който са били извършени изследванията (покриващ близо две десетилетия) убедително показват научното израстване на кандидата и задълбочаването на научните му търсения. Научните и научно-приложни приноси могат да се разгледат в няколко по-важни направления:

- ***Макроикономическо моделиране***

Значителна част от публикациите попадат в това направление, което е логично и очаквано предвид подготовката на кандидата и натрупания от него теоретичен и практически опит. Сред по-значимите приноси моменти в това направление могат да се посочат модерирването на фискалната политика в условията на паричен съвет, което позволява да се оцени реакцията на икономиката към различни шокове. В друго изследване се доразвиват тези идеи, като фискалната политика е описана с помощта на фискални правила. Приноси моменти се съдържат и в разработките изследващи поведението на малка отворена икономика, функционираща в условията на валутен съюз. Специално внимание заслужават изследванията посветени на пазара на труда в България. В тези изследвания е разработена рамка за прогнозиране на търсенето и предлагането на труд. Рамката е изградена на модулен принцип, което позволява отчитането на разнообразна информация, включително на екзогенно зададени параметри на развитие като демографска динамика и прогнозни траектории на отклонението от потенциалното производство и на капитала в икономиката. Моделът позволява изготвянето на прогнози в средносрочен и дългосрочен план и в различни разбивки, включително предлагане на труд по възрасти и образователни степени, структура на заетостта по икономически дейности, структурни несъответствия по образователни степени на регионално ниво и по икономически дейности, продължителност на регистрацията като безработно лице, търсене на труд по икономически дейности и професии и по икономически дейности и пол.

- ***Моделиране на търговски взаимоотношения***

Изследванията в това направление последователно изграждат и усложняват различни модели, характеризиращи се с присъствието на стратегически (теоретико-игрови) елемент, а външната търговия се осъществява в условия максимално близки до реалността и отчитащи наличието и на протекционизъм. Важен приносен момент имат изследванията, в които се акцентира върху ценовата динамика и защитата на потребителите.

- **Проблеми на пространствената икономика**

Изследванията в това направление имат за резултат построяването на различни варианти на модел, в който решенията на даден икономически субект за потребление и спестявания са допълнени с решения за преместване в пространството. Последните са мотивирани от възможността в различни точки от пространството да се получават различни доходи, но при отчитане на съществуването на бариери пред преместването във вид на транзакционни разходи по преместване (например транспортни разходи), както и формиране на навици по отношение на текущото местоположение.

- **Създаване на технически инструментариум и софтуер за нуждите на икономическия анализ и обучението**

Авторовите търсения и постижения в това направление се фокусират върху разработването на многоагентни системи – компютърни модели на взаимодействия между множество автономни субекти – с акцент върху използването им в икономиката и финансите. Коментирано е приложението на многоагентните системи към ситуации с хетерогенни типове агенти или нестандартни микроикономически характеристики на участниците и взаимодействията между тях. Приносни моменти се откриват и при разглеждането на въпросите от теорията на реакционните мрежи, включително математически свойства на различни видове реакционни мрежи, варианти за численото им симулиране и за оценяване на техните параметри на основата на извадка от данни.

5.3 Цитирания

Кандидатът е приложил списък с цитиранията на публикациите, в които е бил автор или съавтор. В списъка са включени 17 установени цитирания на 6 различни публикации. Посоченият доказателствен материал покрива изискванията заложи в закона за развитието на академичния състав и правилника за неговото приложение.

6 Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към представените за рецензиране материали. Към д-р Василев имам препоръката да продължи изследванията в областта на макроикономическото моделиране, като насочи усилия към промените които ще настъпят след включването на България в еврозоната.

7 Лични впечатления

Познавам кандидата от близо 20 години и имам отлични впечатления от неговата изследователска работа. Д-р Василев притежава много задълбочени познания в областта на количествените методи на макроикономически анализ и макроикономическо моделиране. В личен план Андрей е изключително почтен и добронамерен както към колегите, така и към студентите.

8 Заключение

Документите и материалите, представени от единствения кандидат д-р Андрей Василев отговарят на минималните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „св. Климент Охридски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата могат да се открият редица научни и научно-приложни приноси, които са описани в т.5.1 и 5.2. Теоретичните разработки на кандидата имат определена практическа приложимост, като една значителна част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на д-р Андрей Василев е на високо ниво. Постигнатите от кандидата резултати в учебната и научно-изследователската дейност съответстват на специфичните изисквания на Стопанския факултет.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и научно-приложни приноси, убедено считам да подкрепя кандидата като дам положителна оценка и препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Стопанския факултет на СУ „св. Климент Охридски“ за избор на д-р Андрей Андреев Василев на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика (Статистика, иконометрия и икономическо моделиране – на български и английски език).

25.08.2022 г.

Рецензент:

доц. д-р Виктор Йоцов